

TREST SMRTI

Každý den jsou po celém světě lidé odsuzováni k trestu smrti a popravováni. Kromě závažným deliktů hrozí lidem v mnoha zemích světa trest smrti za drogové delikty, korupci nebo dokonce politické přesvědčení, šíření informací, "čarodějnictví" nebo sexuální orientaci. Některé země popravují osoby, které byly v době spáchání trestného činu mladší 18 let, jiné používají trest smrti proti lidem s duševním či mentálním postižením a několik dalších odsuzuje k trestu smrti po vykonstruovaných či nespravedlivých procesech - v jasném rozporu s mezinárodním právem a normami.

V Číně (která je největším "popravčím" - každý rok usmrtí více lidí než všechny státy světa dohromady) se popravuje mimo jiné i za „narušování sociální stability“, za pašování drog nebo za hospodářské trestné činy. V Íránu za projevování odlišné sexuální orientace či politického smýšlení, v Súdánu mimo jiné za odpadlictví od víry, či za „nezákonný“ pohlavní styk. Ve Vietnamu hrozí trest smrti za politickou aktivitu či za hospodářskou kriminalitu,

V USA také např. za pašování drog či velezradu. Severní Korea popravuje i za „šíření škodlivých informací“, špionáž nebo distribuci náboženských materiálů (např. Bible).

ZPŮSOBY POPRAV

- Oběšení (např. Japonsko, Severní Korea, Botswana, Irák, Írán)
- Zastřelení (např. Malajsii, Libye, Sýrie, Jemen, Vietnam)
- Stětí hlavy (Saúdská Arábie)
- Ukamenování (Írán)
- Elektrické křeslo (USA)
- Smrtící injekce (Thajsko, USA, Čína)

Lidé mohou strávit několik let v cele smrti, aniž by věděli, kdy a zda budou popraveni a jestli ještě někdy uvidí své rodiny. Trest smrti je konečným, krutým, nelidským, nevratným a ponižujícím trestem. Amnesty nesouhlasí s trestem smrti ve všech případech bez výjimky - bez ohledu na to, kdo je obviněn, povahu nebo okolnosti trestného činu, vinu nebo nevinu či způsob poprav.

Hnutí Amnesty je přesvědčeno, že trest smrti porušuje lidská práva, zejména právo na život a právo na život bez mučení nebo krutého, nelidského či ponižujícího zacházení či trestu. Obě práva jsou chráněna Všeobecnou deklarací lidských práv přijatou OSN v roce 1948.

Postupem času přijalo mezinárodní společenství několik dalších nástrojů či úmluv, které používání trestu smrti zakazují.

**ZA POSLEDNÍCH 30 LET SE POČET STÁTŮ, KTERÉ
ZAKÁZALY TREST SMRTI ZDVOJNÁSOBIL. PŘESTO JE HO
DODNES MOŽNÉ UKLÁDAT VE VÍCE NEŽ 55 ZEMÍCH SVĚTA.
ÚSILÍ AMNESTY PROTO NEKONČÍ.**

Tradiční debata s argumenty PRO a PROTI trestu smrti se u nás i v jiných státech vede téměř výhradně pouze o těch nejzávažnějších násilných trestných činech (např. brutální vraždy, apod.). Ovšem i přesvědčení zastánci trestu smrti většinou nesouhlasí s popravami za nenásilné trestné činy – natož pak za politické či náboženské delikty.

Přesto v současné době mnoho popravujících států vykonává trest smrti na lidech, kteří se „provinili“ právě a jen svým politickým či občanským postojem, náboženským přesvědčením nebo prostou příslušností k nějaké menšině (např. příslušníci LGBTI+ komunity, apod.).

DŮVODY KE ZRUŠENÍ TRESTU SMRTI

Je nevratný, fatální a dochází k chybám i omylům

Poprava je konečným neodvolatelným trestem: riziko popravy nevinné osoby nelze nikdy vyloučit. Například od roku 1973 bylo více než 160 vězňů poslaných v USA do cel smrti později zproštěno viny nebo propuštěno z důvodu nevin. Jiní byli popraveni navzdory vážným pochybnostem o jejich vině.

Trest smrti nefunguje jako prevence

Země, které popravují, často uvádějí trest smrti jako způsob, jak odradit lidi od páčání trestné činnosti. Toto tvrzení bylo opakovaně vyvráceno řadou výzkumů a neexistují žádné důkazy o tom, že trest smrti je při snižování kriminality účinnější než doživotní vězení.

Často se používá v zemích s nespravedlivou justicí

V mnoha případech zaznamenaných Amnesty byli lidé popraveni poté, co byli odsouzeni ve velmi nespravedlivých či vykonstruovaných procesech, na základě důkazů vynucených mučením a s nedostatečným právním zastoupením. V některých zemích jsou tresty smrti ukládány jako povinný trest za určité trestné činy, což znamená, že soudci nejsou před rozsudkem schopni posoudit okolnosti trestného činu a soudit spravedlivě.

Bývá diskriminační

Váhu trestu smrti nesou neúměrně ti, kteří mají méně výhodné sociálně-ekonomické zázemí nebo příslušníci rasových, etnických, náboženských nebo sexuálních menšin. To znamená například omezený přístup k právnímu zastoupení a větší znevýhodnění v systému soudnictví.

Nemusí být levnější než doživotní věznění

Přinejmenším v USA je proces k dosažení odsouzení jedince k trestu smrti mnohem dražší než doživotní věznění pachatele. Takový soudní proces je totiž mnohem delší a komplikovanější. Komise pro férový výkon spravedlnosti státu Kalifornie (California Commission on the Fair Administration of Justice) odhaduje, že jen v Kalifornii soudní proces, při němž je vyřčen rozsudek trestu smrti, stojí přibližně o 1,1 milionu dolarů více než proces, ve kterém soud udělí jiný trest. Komise dále odhaduje, že existence trestu smrti v soudním systému Kalifornie, stojí tento stát ročně zhruba o 125 milionů dolarů více než samotné náklady na doživotní věznění. Tyto peníze by mohly být použity na včasnou prevenci a vývoj intervenčních strategií, které mohou pomoci předcházet zločinům, za jejichž spáchání hrozí trest smrti, a snížit tím počet odsouzcenců čekajících v celách smrti.

Používá se jako politický nástroj

Úřady v některých zemích, například v Íránu a Súdánu, používají trest smrti k potrestání politických oponentů.

“

„Já jsem přesvědčen a všechny argumentace a vědecké analýzy to potvrzují, že trest smrti nás nezabaví ohrožení kriminalitou. Jsem celoživotním a zásadním odpůrcem tohoto trestu.“

Václav Havel

(Během roku 1990 prosadil v parlamentu zrušení trestu smrti v Československu.)

”

JAK AMNESTY USILUJE O ZRUŠENÍ TRESTU SMRTI?

Amnesty již 40 let vede kampaň za zrušení trestu smrti po celém světě. Amnesty sleduje jeho užívání, usiluje o odtajnění přesných počtů vykonaných poprav a tlačí k odpovědnosti vlády, které nadále tento fatální, nevratný, nelidský a ponižující trest využívají. Každoročně vydáváme zprávu, v níž uvádíme údaje a analyzujeme trendy pro jednotlivé země za poslední rok. Práce našeho hnutí proti trestu smrti má mnoho podob, včetně cílených projektů zaměřených na kampaň v Africe, Asii, Tichomoří, Americe, střední Asii i Evropě.

Dále usilujeme o posílení vnitrostátních a mezinárodních norem proti jeho používání, mimo jiné podporou úspěšného přijetí rezolucí o moratoriu na používání trestu smrti Valným shromážděním OSN; a vyvíjení tlaku v jednotlivých případech. Když Amnesty zahájila své aktivity proti trestu smrti v roce 1977, tak v té době bylo pouze 16 zemí, které trest smrti úplně zrušilo. Dnes tento počet vzrostl na 106 - tedy více než polovina zemí světa.

NEJVĚTŠÍ POPRAVČÍ SVĚTA ZA ROK 2024

Největší podíl na nárůstu poprav za roku 2024 mají Írán, Irák a Saúdská Arábie, které dohromady vykonaly 1 380 poprav.

- Irák zvýšil počet poprav téměř čtyřnásobně (z nejméně 16 na 63).
- Saúdská Arábie zdvojnásobila počet exekucí (ze 172 na 345).
- Írán zaznamenal skokový nárůst o 119 poprav (z 853 na 972), čímž se podílel na 64 % všech známých poprav na světě.
- Tato čísla navíc nezahrnují tisíce poprav, které se předpokládají v Číně – světově největším vykonavateli trestu smrti – ani v Severní Koreji a Vietnamu, kde jsou exekuce rovněž běžné a taky pod státním tajemstvím. Kvůli neověřitelným údajům chybí data z Palestiny a Sýrie.